

РОЗДІЛ III

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У КОНТЕКСТІ ПОРІВНЯЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНИХ ТА ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 377.5-055

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.175-188](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.175-188)

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: ПИТАННЯ ПЕРІОДИЗАЦІЇ

**Абазіна
Володимирівна** –
третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти кафедри
освітології та інноваційної
педагогіки Харківського
національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди

Людмила

здобувачка

Abazina Liudmyla – PhD Student of
the Department of Educology and
Innovative Pedagogy of the
H.S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-2034-3624>

E-mail: lu0602@ukr.net

Анотація. Формування освітньої політики Європейського Союзу тісно пов'язано з визначенням напрямів соціального партнерства в освіті. Збільшення практик соціального партнерства потребує систематизації ключових понять цього феномену і дослідження історії його становлення. Зазначено, що соціальне партнерство в галузі освіти є важливим механізмом розвитку європейського освітнього простору, що сприяє обміну досвідом, знаннями та інноваціями. Мобільність студентів і викладачів, розвиток викладання іноземних мов, впровадження дистанційного навчання та підготовка вчителів – основні напрями, які розвиваються через співпрацю освітніх інститутів і підприємств. Автором статті зазначено, що європейська освітня політика формувалася поступово через низку міжнародних угод, спрямованих на інтеграцію та взаємне визнання освітніх систем країн-учасниць. Проаналізовано сутність соціального партнерства і виявлено, що поєднання громадськості, бізнесу та громадян, які беруть участь у добровільній, взаємовигідній, інноваційній діяльності для досягнення спільних суспільних цілей шляхом об'єднання ресурсів і компетенцій є спільним чинником для усіх наявних моделей. З'ясовано, що підходи до обґрунтування етапів формування освітньої політики Європейського Союзу у галузі соціального партнерства потребують певного доповнення та деталізації. Виділено сім основних етапів в історії становлення соціального партнерства як педагогічного явища у Європі. У межах кожного етапу деталізовано міжнародні документи, заходи,

стратегії та кроки їхньої реалізації, освітні ініціативи, проєкти та можливості формування соціального партнерства. Підкреслено, що розвиток Європейського освітнього простору спирається на концепцію «навчання впродовж життя» та тісну співпрацю учасників освітнього простору. Сучасний період політики сусідства в освіті характеризується реалізацією численних програм, спрямованих на підтримку полікультурного діалогу, розвитку багатомовності, а також стимулювання соціального партнерства між місцевими органами влади, закладами освіти, бізнесом та громадами для сприяння економічному прогресу.

Ключові слова: соціальне партнерство; освіта дорослих; освітня політика; урядові і неурядові організації; навчальні спільноти.

Abazina Liudmyla

DEVELOPMENT OF SOCIAL PARTNERSHIP IN THE EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE: ISSUES OF PERIODISATION

Abstract. The formation of the European Union's educational policy is closely related to the definition of the directions of social partnership in education. The increase in the practice of social partnership requires systematization of the key concepts of this phenomenon and the study of the history of its formation. Social partnership in education is an important mechanism for the development of the European educational space, which promotes the exchange of experience, knowledge and innovation. The mobility of students and teachers, development of foreign language teaching, introduction of distance learning and teacher training are the main areas that are being developed through cooperation between educational institutions and enterprises. The author notes that the European educational policy has been gradually shaped by a number of international agreements aimed at integration and mutual recognition of the educational systems of the participating countries. The article analyzes the definition of social partnership and reveals that the combination of the public, business and citizens participating in voluntary, mutually beneficial, innovative relations to achieve common social goals by combining resources and competence is a common factor for all existing models. It is found that the approaches to allocating the stages of formation of the European Union's educational policy in the field of social partnership require some supplementation and detailing. The article identifies seven main stages in the history of social partnership as a pedagogical phenomenon in Europe. Within each stage, international documents, events, strategies and steps for their implementation, educational initiatives, projects and opportunities for the formation of social partnership are detailed. It is noted that the development of the European Education Area is based on the concept of lifelong learning and close cooperation between participants in the educational environment. The current period of neighborhood policy in education is characterized by the implementation of numerous programs aimed at supporting multicultural

dialogue, developing multilingualism, and stimulating social partnerships between local authorities, educational institutions, businesses, and communities to promote economic progress.

Key words: *social partnership; adult education; educational policy; governmental and non-governmental organizations; learning communities.*

Постановка проблеми, її актуальність. Соціальне партнерство як процес співпраці державних та неурядових організацій для задоволення локальних потреб в освіті має давню історію. Для визначення феномену «соціальне партнерство» використовуються поняття «об'єднання», «поєднання», «співробітництво», «співіснування», «сукупність», «взаємодія», «система», «узгодження», «спільна діяльність», «баланс», «компроміс» та інші. Збільшення практик соціального партнерства потребує систематизації ключових понять цього явища та дослідження історії його становлення. Вивчення соціального партнерства в освіті потребує подальших досліджень і надання рекомендацій щодо впровадження кращих практик зарубіжних країн у вітчизняну систему освіти.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Опису процесу становлення соціального партнерства в Україні присвятили свої дослідження Н. Авшенюк, О. Василенко, У. Волинець, К. Гутуряк, В. Жуков, В. Красномовець, В. Кудін, І. Лебедєв, О. Локшина, О. Петров, Л. Пуховська, Т. П'ятакова, В. Радкевич, О. Савчук, О. Ситник, В. Скуратівський та ін. Соціальне партнерство в освіті визнається урядовими та неурядовими організаціями як засіб покращення надання послуг і розбудови розширених можливостей на місцевому рівні (Green, Wolf & Lehnpey, 1999), створення адаптованих освітніх умов для молоді у вигляді підтримки студентів певного навчального закладу для отримання доступу до досвіду роботи (O'Donoghue, 2001), сприяння ефективному наданню послуг у форматі курсів (Kosky, 2001), залучення осіб до громадської діяльності і проєктів розбудови громади (Field, 2000).

S. Waddock, узагальнюючи варіації здійснення соціального партнерства, виділяє три основні моделі. (Waddock, 1989). Н. Авшенюк та Н. Креденець (2019) обґрунтовують важливість досліджень у галузі соціального партнерства австрійських вчених С. Архан та Т. Майер, які виокремили функції соціального партнерства в освіті; Й. Кленка, який обґрунтував тісний зв'язок терміну «соціальне партнерство» зі стандартом освіти, досконалістю, якістю, кваліфікацією. У праці (Авшенюк & Креденець, 2019) також підкреслено важливість досліджень Ф. Геркнера у визначенні терміну «соціальні партнери» та К. Дечева у виявленні характерних рис соціального партнерства в системі професійної освіти.

Мета статті – проаналізувати етапи формування європейської освітньої політики, обґрунтувати періодизацію історії розвитку соціального

партнерства Європі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науково-педагогічній літературі розглянуто етапи формування освітньої політики Європейського Союзу, у частині з яких визначено напрями соціального партнерства. Флорін Д. Салаян та Елізабет Ф. Роумелл (Salajan & Roumell, 2016), розглядаючи побудову простору професійної освіти дорослих в Європейському союзі з 1951 р. до наших днів, виділяють три етапи: 1951–1986 рр., 1986 – 2006 рр., з 2006 р. по теперішній час. У класифікації Х. Ертля чотири етапи розвитку соціального партнерства в освіті та професійній підготовці в ЄС: початковий (1951 р.), базовий (1963 р.), розширення (1976 р.), консолідації (1992 р.) (Ertl, 2002). Інший варіант періодизації історії європейського співробітництва в галузі освіти пропонує Дж. Хінгель: 1971–1992 – формування європейського співробітництва на основі дій програм Співтовариства; 1993–1996 – виявлення проблем та шляхів просування вперед у галузі освіти; 1997–1999 – поточна організація освіти в Спільних політиках; з 2000 – створення європейського простору освіти на основі загальних цілей національних систем освіти (Hingel, 2001). Українські дослідники, зокрема В. Андрущенко та У. Науменко (2011, с. 68–77), процес розвитку партнерства та євроінтеграції освітнього середовища розглядають у межах таких основних етапів: 1957–1982 рр., 1983–1992 рр., з 1992 р. до сьогодення.

Н. Вільчинська виділяє сім етапів: перший етап з 1957 р., другий і третій з 1971 р., четвертий з 1987 р., п'ятий з 1992 р., шостий з 1998 р., сьомий з 2010 р. (Вільчинська, 2012).

На нашу думку, зазначені підходи до виділення етапів формування освітньої політики Європейського Союзу у галузі соціального партнерства потребують певного доповнення та деталізації. Вважаємо за доцільне обґрунтувати критерії, які відображають поступові зміни у розвитку соціального партнерства в освіті, а саме: прийняті міжнародні угоди, що закладають нові правові та організаційні основи для співпраці та визначають напрямки соціального партнерства; зміну вектору цілей та пріоритетів у міжнародній освітній політиці; інституційні зміни та пов'язаний з ними розвиток програм академічної мобільності; нововведення, пов'язані із соціально-економічними викликами та глобалізацією. Отже, виділяємо сім етапів розвитку соціального партнерства в європейському освітньому просторі.

Перший етап (1953–1970). Європейську Конвенцію про еквівалентність дипломів, що ведуть до доступу в університети від 11.12.1953 № ETS N 015 (Council of Europe, 1953), вважаємо підґрунтям соціального партнерства в освіті. Згідно з цією Конвенцією, учням, які успішно закінчили середню шкільну освіту на території одного з членів Ради Європи, повинні бути надані всі можливості для надходження за своїм вибором в університет, розташований на території інших членів Ради

через визнання еквівалентності дипломів, що ведуть до доступу до університетів. Наступного року було затверджено Європейську культурну конвенцію, яка набула чинності для України 13.06.94 р. Європейська Конвенція про еквівалентність періодів університетської освіти ETS № 21, підписана у Парижі 15 грудня 1956 р., спрямована на збільшення числа студентів, які можуть навчатися за кордоном і вирішення проблеми нестачі висококваліфікованих наукових кадрів.

Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій ETS № 32 (Council of Europe, 1959), підписана у Парижі 14 грудня 1959 р., дозволяє власникові університетської кваліфікації продовжувати курс навчання в університеті і по його завершенні складати іспити, необхідні для отримання наступного ступеня, включаючи докторський, на тих же умовах, які існують для громадян приймаючої країни; використовувати вчене звання, присвоєне іноземним університетом, з зазначенням його походження. Конвенція з подолання дискримінації в освіті, прийнята 14 грудня 1960 р. Генеральною конференцією Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, затвердила основні моменти усунення та запобігання дискримінації в освіті.

Протокол до Європейської конвенції про еквівалентність Дипломів, що ведуть до доступу до університетів, ETS №49 (Protocol to the European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities) підписаний у Страсбурзі 3 червня 1964 р. поширив надані Конвенцією переваги на володарів дипломів, які є документами про освіту, що необхідні для прийому в університети, в тих випадках, коли такі дипломи видаються навчальними закладами, над якими інша Договірна Сторона офіційно опікується за межами своєї території і чиї дипломи привірюються нею до дипломів, що видаються на її території.

Другий етап (1971–1986). Другим етапом разом з Н. Вільчинською вважаємо 1971 рік, коли було створено «Програму дій в галузі освіти» (Initiatives in education: a world profile for 1971-1972) і прийнято Резолюцію про співробітництво в галузі освіти (EUR-Lex, 1974), розроблено перші освітні програми, спрямовані на обмін студентами. Урядові документи, прийняті у 70-х рр. XX ст. були спрямовані на налагодження міжнародного співробітництва в галузі освіти.

Так, «Конвенція про визнання учбових курсів, дипломів про вищу освіту та вчених ступенів у державах регіону Європи» (995_261) (UNESCO, 1979), підписана від імені Української РСР у Парижі 21 грудня 1979 р., має на меті «поліпшити доступ на взаємоприйнятних умовах для студентів, викладачів і вчених держав-учасниць до освітніх, культурних та наукових установ одна одної... зокрема шляхом... досягнення взаємного визнання ступенів і дипломів у вищій освіті або через урядові угоди у разі необхідності, або через прямі домовленості між університетами та іншими

зкладами вищої освіти і науково-дослідними установами», а також «сприяти більш точному аналізу проблем порівняння та еквівалентності ступенів і дипломів у вищій освіті». Продовженням цих документів є Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (UNESCO, 1997), прийнята у Ліссабоні 11 квітня 1997 р. Конвенція про оплачувані навчальні відпустки підписана 5.05.1974 р. (ратифікована Законом №174-IV від 26.09.2002) спрямована на встановлення соціального партнерства між освітніми закладами і підприємствами. У положеннях конвенції увага зосереджена на необхідності надання робітникам часу для участі в освітніх програмах або одержанні певного ступеня освіти.

Третій етап (1987-1991). Третій етап розвитку соціального партнерства в освіті датуємо 1987 роком, а саме, застосуванням програми «Еразмус+» (Erasmus+ – EU programme for education, training, youth and sport). Еразмус+ – це Програма міжнародної співпраці Європейського Союзу з іншими країнами світу у сфері освіти, молоді та спорту. Програма Еразмус+ була відкрита для України у 1994 р., на сьогодні діє оновлена Програма, яка надає українцям доступ до більше 40 конкурсів. Для України Програма відкриває широкі можливості у галузі партнерства, співпраці та мобільності закладів освіти, молодіжних та інших організацій у сферах вищої освіти, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої, дошкільної, шкільної та педагогічної, освіти дорослих. Україна є країною-партнером, не асоційованим до програми.

Роком раніше, у 1986 р., Болонський університет звернувся до інших університетів Європи з пропозицією зробити зв'язки між університетами більш тісними. У червні 1987 року була обрана рада з представників провідних європейських університетів та Ради Європи для розробки проекту Хартії. У 1988 р. ректорами 430 університетів було підписано Велику Хартію європейських університетів (Magna Charta Universitatum Europearum), метою якої є сприяння тісним зв'язкам між університетами Європи та визначення основних прав та обов'язків університетів як ключових інститутів сучасності, що забезпечують інновації у швидкоплинному світі.

Четвертий етап (1992–1997). Стартовою датою четвертого етапу розвитку соціального партнерства в європейській освіті вважаємо 7 лютого 1992 року – день підписання Маастрихтського договору (Maastricht Treaty), який запровадив назву Європейський Союз і став основою співпраці країн у галузі освіти і науки. Спочатку дія Маастрихтського договору розповсюджувалась лише на питання у сфері економіки і торгівлі. Поступово цілі договору стали охоплювати ширше коло питань, розуміючи необхідність співпраці у галузі науки і освіти як необхідну умову розвитку процесу інтеграції та соціально-економічного гуртування. Маастрихтський договір значною мірою сприяв прийняттю наступних договорів щодо соціального партнерства в освіті. 29 вересня 1993 р. у Брюсселі була

випущена Зелена книга про «Європейський вимір освіти» (Green Paper on the european dimension of education, 1993), у якій були запропоновані спільні дії в області освіти і, зокрема, шкільної освіти. У Зеленій книзі наголошується на тому, що зараз у європейському просторі завершується процес створення Єдиного ринку, тому існує певний постійний вплив на сферу освіти і професійної підготовки, чинниками також виступають соціальні та технологічні зміни і потреба у людських ресурсах.

На основі соціального партнерства в галузі освіти можуть бути реалізовані такі освітні проекти: співпраця через мобільність і обміни, підготовка вчителів, розвиток системи викладання іноземних мов, дистанційне навчання, обмін інформацією та досвідом. Підкреслюється, що вільне пересування людей є одним з основних елементів у розбудові Європи. Тому важливо, щоб перший досвід мобільності молоді люди отримували ще у школі. Також важливим є впровадження європейського виміру від вчителів. Основними чинниками соціального розвитку та розвитку освіти вважаються розвиток інформаційного суспільства, процеси глобалізації та створення нового світу завдяки високим технологіям.

У листопаді 1995 р. вийшла Біла книга з освіти та професійної підготовки викладання і навчання (White Paper on Education and Training: Teaching and Learning – towards the Learning Society). Основні напрями взаємодії, які були заплановані на 1996 рік включали: заохочення молодого покоління у надбанні нових знань, зближення школи і бізнес-сектору, розвиток рівня володіння трьома європейськими мовами, зменшення відчуження, ставлення до капіталовкладень та інвестицій у навчання на рівній основі. У Білій книзі підкреслюється, що суспільство майбутнього буде товариством навчання, а соціальні партнери, здійснюючи свої обов'язки шляхом колективних переговорів, гратимуть особливо важливу роль. Освіта та професійна підготовка, яка отримана шляхом формальної освіти, без відриву від роботи або у неформальний спосіб, залишається одним з ключових факторів для створення рівних можливостей. Мета Білої книги – намітити шлях до підтримки усіх верств населення (особливо бідних) у галузі професійної підготовки. У Білій книзі наголошується на необхідності академічної мобільності для отримання освіти. Суттєвою метою освіти вбачається особистий розвиток і успішна інтеграція у європейське суспільство через обмін загальними цінностями, передачу культурної спадщини, перспективою зайнятості. Відмічається, що найбільш важливими факторами для розвитку будь-якого бізнесу або виробництва є три фактори: конкурентоспроможність, зайнятість, освіта і професійна підготовка. Для реалізації освітньої моделі «навчання впродовж життя» Біла книга наголошує на необхідності формування здатності працевлаштовуватися, розвитку загальної та економічної культури здобувачів освіти. Амстердамський договір 1997 р. підкреслював важливість європейського громадянства, яке є одним з ключових чинників

освіти (Оржель, 1997). Видання «Навчання для активного громадянства в ЄС» розширює інтеграційні процеси завдяки практиці співпраці. Е. Філіппарт і Дж. Едвардс (Edwards & Philippart, 1997, р. 87) називають положення про просунуту співпрацю головним концептуальним нововведенням Амстердамського договору.

П'ятий етап (1998–1999). П'ятий етап розвитку соціального партнерства в освіті розпочався у 1998 р. підписанням Сорбонської декларації (Sorbonne Joint Declaration). Основною метою підписання Декларації є узгодження структури системи вищої освіти в Європі. У Декларації підкреслюється велика роль найдавніших університетів у формуванні «Європи знань». Також було офіційно започатковано Болонський процес на основі Болонської декларації 1999 р., яку підписали представники 29 європейських країн (Калашнікова, 2021).

Шостий етап (2000–2007). Шостий етап розвитку соціального партнерства в європейській освіті пов'язаний із прийняттям низки документів. Першим значущим з них є «Глобалізація освіти і навчання», прийнятий у вересні 2000 р. (Краєвська, 2011). Лісабонський договір розподілив сфери політики між державами-членами та ЄС на три категорії компетенцій: виключну, спільну та допоміжну. Допоміжна компетенція дозволяє ЄС підтримувати, координувати та доповнювати ініціативи держав-членів. До таких сфер належать охорона здоров'я, промисловість, культура, туризм, освіта, молодіжна політика, спорт, професійна підготовка, цивільний захист (управління кризами) та адміністративна співпраця. Детальний аналіз ключових документів Болонського процесу, зокрема Бергенського, Лондонського та Левенського комюніке, дає змогу чітко окреслити основні напрямки розвитку соціального партнерства у сфері європейської освіти. Завдяки ініціативам Європейської Комісії було створено Програму життєвого навчання у 2007 р., мета якої полягає у наданні можливостей для навчання на всіх етапах життя громадян ЄС. Однією з найважливіших програм є «Освіта протягом усього життя», яка, серед іншого, включає такі проекти, як «Еразмус Мундус», «Темпус», «Культура» і «Молодь у дії» (Краєвська, 2011).

Сьомий етап (з 2008). Цей період можна умовно назвати періодом етапом політики сусідства в освіті. На початку XXI століття Європейський Союз започаткував нову стратегічну ініціативу – Європейську політику сусідства (European neighbourhood policy), яка мала на меті забезпечити стабільність, безпеку та економічний розвиток у сусідніх регіонах, зокрема в країнах Східної Європи. Ця політика була спрямована на зміцнення зв'язків з державами, що межують з ЄС, для підтримки їхнього соціального та економічного зростання, а також на зменшення нерівності між ЄС та сусідніми країнами. У 2008 р., з ініціативи Польщі та Швеції, була запропонована нова програма співпраці, орієнтована на інтеграцію пострадянських держав – так зване «Східне партнерство» (СхП). На

установчому саміті у Празі у 2009 р. ця ініціатива була формалізована та прийнята для реалізації, охоплюючи всі 28 країн-членів ЄС, а також шість держав Східної Європи, з-поміж яких – Україна. Основна мета «Східного партнерства» полягає в розвитку тіснішої співпраці між Європейським Союзом та цими країнами у різних сферах, від економіки до культури. В межах цієї ініціативи були створені численні програми, спрямовані на підтримку полікультурного діалогу, розвитку багатомовності, а також стимулювання соціального партнерства між місцевими органами влади, закладами освіти, бізнесом та громадами для сприяння економічному прогресу. Програма «Горизонт 2020» виділяється як найбільша ініціатива Європейського Союзу з підтримки наукових досліджень та інновацій. Важливу роль відіграють заходи, спрямовані на впровадження гнучких форм навчання, зокрема електронного навчання та курсів під час робочого дня, що забезпечують доступність освіти для різних категорій населення. Крім того, вагомим аспектом є співпраця між закладами професійної освіти та роботодавцями, яка сприяє навчанню некваліфікованих працівників та розвитку їхніх ключових компетенцій. Соціально вразливі групи, такі як працівники, що піддаються ризику звільнення, і безробітні, повинні активно залучатися до процесу безперервної професійної освіти. Європейський Союз розробив низку програм для реалізації завдань цієї стратегії, включаючи ініціативи «Інноваційний Союз», «Молодь у русі», «Цифрові технології для Європи» та «Європа з ефективним використанням ресурсів».

Висновки і перспективи подальших досліджень. Соціальне партнерство є важливим механізмом співпраці між державними та неурядовими організаціями, який сприяє задоволенню освітніх потреб на локальному рівні, розвитку соціальної стабільності. Таке партнерство уособлює добровільні взаємовигідні відносини між громадськістю, бізнесом і суспільством для досягнення спільних цілей, зокрема, розвитку освіти та підвищення якості надання освітніх послуг.

Етапи розвитку соціального партнерства, запропоновані українськими та зарубіжними дослідниками, увиразнюють правові та організаційні зміни, пріоритети політики, інституційні зрушення та соціально-економічні нововведення, які відбувалися в освіті. З огляду на це, соціальне партнерство розглядаємо як динамічний процес, що формується відповідно до цих факторів. Кожен з визначених нами етапів розвитку соціального партнерства характеризується, в першу чергу, змінами в підходах. Якщо на початкових етапах акцент робився на створенні правових засад та встановленні базових механізмів співпраці, інституційних змінах, то наступні і заключні етапи відображають адаптацію до нових викликів, які виникли в контексті глобалізації та соціально-економічних перетворень.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у поглибленому аналізі соціально-економічних і культурних чинників, що зумовили еволюцію досліджуваного явища в різні історичні періоди, порівняльно-педагогічному аналізі досвіду окремих європейських держав з метою ідентифікації спільних тенденцій і специфічних особливостей щодо формування соціального партнерства в освітній сфері. Перспективним напрямом є також дослідження впливу освітніх реформ і політики Європейського Союзу на розвиток соціального партнерства, аналіз трансформації підходів до педагогічної взаємодії між освітніми інституціями, бізнесом і суспільством, а також вивчення впливу міжнародних проєктів і програм на підготовку фахівців в умовах глобалізаційних процесів.

Список використаних джерел

- Авшенюк, Н.М., & Креденець, Н.Я. (2019). Професійна освіта у вимірах соціального партнерства в Австрії і Німеччині: монографія. Львів: Растр-7.
- Андрущенко, В., & Науменко, У. (2011). Формування єдиних освітніх пріоритетів. Стаття перша: Лісабонські домовленості. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова.
- Вільчинська, Н.Ю. (2012). Освітня політика Європейського Союзу: особливості формування та реалізації. *Автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ.*
- Калашнікова, С. (2021). Болонський процес. Енциклопедія освіти/ Нац. акад. пед. наук України [гол. ред. В. Г. Кремень; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О.М. Топузов; відп. наук. секр. С.О. Сисоєва ...]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 88–89.
- Краєвська, О. (2011). Освітня політика Європейського союзу: становлення та механізми реалізації. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*, 28, 53–65.
- Оржель, О.Ю. Амстердамський договір 1997. *Велика українська енциклопедія*. [https://vue.gov.ua/Амстердамський договір 1997](https://vue.gov.ua/Амстердамський_договір_1997)
- Освітні програми Європейської Комісії. <https://www.tempus.org.ua/uk/osvitni-programy-es-dlja-universytetiv-ta-studentiv.html>
- Програма ЄС Еразмус+. <https://erasmusplus.org.ua/programa-yes-erazmus/pro-programu/>
- Council of Europe. (1953). European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities. <https://rm.coe.int/168006457b>
- Council of Europe. (1959). European Convention on the Academic Recognition of University Qualifications. <https://rm.coe.int/16800656d0>
- Edwards, G., & Philippart, E. (1997). Flexibility and the Treaty of Amsterdam: Europe's New Byzantium. *CELS Occasional Paper*. Cambridge, 3.
- Erasmus+. EU programme for education, training, youth and sport. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/about-erasmus/what-is-erasmus>

- Ertl, H. (2002). European Union Initiatives in Education and Vocational Training. The Development and Impact of the Programme Approach. *Wirtschaftspädagogische Beiträge. Heft 5, Dezember, 44.*
- EUR-Lex. (1974). Resolution of the ministers of education, meeting within the Council, of 6 June 1974 on cooperation in the field of education. Official Journal of the European Communities. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41974X0820>
- European neighbourhood policy. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/european-neighbourhood-policy_en.
- Field, J. (2000). Governing the ungovernable: why lifelong learning promises so much yet delivers so little. *Educational Management and Administration*, 28(3), 249–261.
- Green Paper on the european dimension of education. (1993). European Commission
CELEX: 51993DC0457. COMNAT: COM_1993_0457_FIN
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ca1f0e1a-7e3c-4093-ac92-b5ffd0c38082>
- Green, A., Wolf, A. & Lehney, T. (1999). Convergence and Divergence in European Education and Training Systems. London: Institute of Education.
- Hingel, Anders J. (2001). Education Policies and European Governance. Contribution to the Interservice Groups on European Governance. Development of Educational Policies. *European Commission. Directorate-General for Education and Culture. Brussels. March.*
- Initiatives in education: a world profile for 1971-1972. (1972).
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000002242>
- Kosky, L. (2001). Response to Kirby Report – Overview of the Government's Response to the Kirby Report.
<http://www.det.vic.gov.au/det/postcomp/govresponse.htm>.
- O'Donoghue, D. (2001). A little TLC works wonders. *Education Times*, 17, 13.
- Protocol to the European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities. (1964). <https://rm.coe.int/168006ff4b>
- Resolution on the Amsterdam Treaty (CONF 4007/97 - C4-0538/97) A4 0347/97.
https://www.europarl.europa.eu/enlargement/positionep/resolutions/191197_en.htm
- Salajan, F.D., & Roumell, E.A. (2021). Tracing the Historical Construction of a Vocational Training, Adult Education and Lifelong Learning Policy Space in the European Union from 1951 to Present. *European Educational Research Journal December.*
<https://www.researchgate.net/publication/357404724>
- Salajan, F.D., & Roumell, E.A. (2016). Two decades of e-learning policy evolution at European Union level: Motivations, institutions and instruments. *European Journal of Education*, 51(3), 391–407.
<https://doi.org/10.1111/ejed.12144>

- Sorbonne Joint Declaration (1998). https://ehea.info/media.ehea.info/file/1998_Sorbonne/61/2/1998_Sorbonne_Declaration_English_552612.pdf
- UNESCO. (1979). Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees concerning Higher Education in the States belonging to the Europe Region (1979). <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-recognition-studies-diplomas-and-degrees-concerning-higher-education-states-belonging>
- UNESCO. (1997) Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region (1997). <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-recognition-qualifications-concerning-higher-education-european-region>
- Waddock, S. (1989). Understanding Social Partnerships: An Evolutionary Model of Partnership Organizations. *Administration & Society*, 21, 1. 78–100.
- White Paper on Education and Training: Teaching and Learning – towards the Learning Society. (1996). European Commission (ed.). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Commission. https://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com95_590_en.pdf

References (translated and transliterated)

- Andrushchenko, V., & Naumenko, U. (2011). Formuvannya yedynykh osvitynykh prioritetiv. Stattia persha: Lisabonski domovenosti [Formation of common educational priorities. Article one: The Lisbon Accords]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].
- Avsheniuk, N.M., & Krednets, N.Ya. (2019). Profesiina osvita u vymirakh sotsialnoho partnerstva v Avstrii i Nimechchyni [Vocational education in the dimensions of social partnership in Austria and Germany]: monohrafiia. Lviv: Rastr-7 [in Ukrainian].
- Council of Europe. (1953). European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities. <https://rm.coe.int/168006457b> [in English].
- Council of Europe. (1959). European Convention on the Academic Recognition of University Qualifications. <https://rm.coe.int/16800656d0> [in English].
- Edwards, G. & Philippart, E. (1997). Flexibility and the Treaty of Amsterdam: Europe's New Byzantium. *CELS Occasional Paper*. Cambridge, 3 [in English].
- Erasmus+. EU programme for education, training, youth and sport. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/about-erasmus/what-is-erasmus> [in English].
- Ertl, H. (2002). European Union Initiatives in Education and Vocational Training. The Development and Impact of the Programme Approach. *Wirtschaftspadagogische Beitrage. Heft 5, Dezember, 44* [in English]
- EUR-Lex. (1974). Resolution of the ministers of education, meeting within the Council, of 6 June 1974 on cooperation in the field of education. Official Journal of the European Communities. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A41974X0820> [in English].
- European neighbourhood policy. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/european-neighbourhood-policy_en [in English].
- Field, J. (2000). Governing the ungovernable: why lifelong learning promises so much yet delivers so little. *Educational Management and Administration*, 28(3), 249–261 [in English].

- Green Paper on the European dimension of education (1993). European Commission CELEX: 51993DC0457. COMNAT: COM_1993_0457_FIN <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ca1f0e1a-7e3c-4093-ac92-b5ffd0c38082> [in English].
- Green, A., Wolf, A. & Lehney, T. (1999). *Convergence and Divergence in European Education and Training Systems*. London: Institute of Education [in English].
- Hingel, Anders, J. (2001). *Education Policies and European Governance. Contribution to the Interservice Groups on European Governance. Development of Educational Policies. European Commission. Directorate-General for Education and Culture. Brussels. March* [in English].
- Initiatives in education: a world profile for 1971-1972 (1972). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000002242> [in English].
- Kalashnikova, S. (2021). Bolons'kyj process [The Bologna process]. *Ency'klopediya osvity' - Encyclopaedia of education / Nacz. akad. ped. nauk Ukrayiny* [gol. red. V.G. Kremen'; zast. gol. red. V.I. Lugovyj, O.M. Topuzov; vidp. nauk. sekr. S.O. Sy'soyeva ...]: 2-gy vy'd., dopov. ta pererob. Ky'yiv: Yurinkom Inter, 2021. 88–89 [in Ukrainian].
- Kosky, L. (2001). Response to Kirby Report – Overview of the Government's Response to the Kirby Report. <http://www.det.vic.gov.au/det/postcomp/govresp/onse.htm> [in English].
- Kraievskia, O. (2011). Osvitnia polityka Yevropeiskoho soiuzu: stanovlennia ta mekhanizmy realizatsii [Educational Policy of the European Union: Formation and Mechanisms of Implementation]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria mizhnarodni vidnosyny*, 28, 53–65 [in Ukrainian].
- O'Donoghue, D. (2001). A little TLC works wonders. *Education Times*, 17, 13 [in English].
- Orzhel, O.Iu. *Amsterdamskyi dohovir 1997. Velyka ukrainska entsyklopediia*. https://vue.gov.ua/Амстердамський_договір_1997 [in English].
- Osvitni prohramy Yevropeiskoi Komisii. <https://www.tempus.org.ua/uk/osvitni-programy-es-dlja-universytetiv-ta-studentiv.html> [in English].
- Prohrama YeS Erasmus+. <https://erasmusplus.org.ua/programa-yes-erasmus/pro-programu/> [in English].
- Protocol to the European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities (1964). <https://rm.coe.int/168006ff4b> [in English].
- Resolution on the Amsterdam Treaty 4007/97 - C4-0538/97) A4 0347/97 https://www.europarl.europa.eu/enlargement/positionep/resolutions/191197_en.htm [in English].
- Salajan, F.D. & Roumell, E.A. (2021). Tracing the Historical Construction of a Vocational Training, Adult Education and Lifelong Learning Policy Space in the European Union from 1951 to Present. *European Educational Research Journal*. December. <https://www.researchgate.net/publication/357404724> [in English].
- Salajan, F.D. & Roumell, E.A. (2016). Two decades of e-learning policy evolution at European Union level: Motivations, institutions and instruments. *European Journal of Education*, 51(3), 391–407. <https://doi.org/10.1111/ejed.12144> [in English].
- Sorbonne Joint Declaration (1998). https://ehea.info/media/ehea.info/file/1998_Sorbonne/61/2/1998_Sorbonne_Declaration_English_552612.pdf [in English].
- UNESCO. (1979). *Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees concerning Higher Education in the States belonging to the Europe Region (1979)*. <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-recognition-studies-diplomas-and-degrees-concerning-higher-education-states-belonging> [in English].

- UNESCO. (1997). Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region (1997). <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/convention-recognition-qualifications-concerning-higher-education-european-region> [in English].
- Vilchynska, N.Iu. (2012). *Osvitnia polityka Yevropeiskoho Soiuzu: osoblyvosti formuvannia ta realizatsii* [Education Policy of the European Union: Peculiarities of Formation and Implementation]. Avtoref. dys. ... kand. polit. nauk. Kyiv [in Ukrainian].
- Waddock S. (1989). Understanding Social Partnerships: An Evolutionary Model of Partnership Organizations. *Administration & Society*, 21, 1. 78–100 [in English].
- White Paper on Education and Training: Teaching and Learning – towards the Learning Society. (1996). European Commission (ed.). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Commission. https://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com95_590_en.pdf [in English].

УДК 374(474.2/5):061.2/3

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.188-200](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.188-200)

ВПЛИВ ПРОВІДНИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ І ФОНДІВ НА РОЗВИТОК ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ЛИТВІ, ЛАТВІЇ ТА ЕСТОНІЇ

Ващенко Віктор Вікторович –
аспірант Інституту
педагогічної освіти і освіти
дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України

Vashchenko Viktor –
Postgraduate Student of the Ivan
Ziaziun Institute of Pedagogical
and Adult Education of the NAES
of Ukraine

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0004-2980-7550>

E-mail: viktor.vashchenko.ipood@gmail.com

Анотація. У статті здійснено аналіз функціонування міжнародних міжурядових і неурядових організацій, які опікуються питаннями освіти дорослих у Литві, Латвії, Естонії. Зростаюча актуальність дослідження визначається необхідністю адаптації андрагогічних стратегій до мультифакторних детермінант глобалізації та цифрової конвергенції, що провокують релятивізацію традиційних підходів до освіти дорослих у балтійському регіоні. Основною метою є аналіз динамічних змін в інституційному ландшафті освіти дорослих, зумовлених діяльністю міжнародних організацій, таких як ЮНЕСКО, Європейська асоціація освіти дорослих (ЕАЕА), Міжнародна рада з освіти дорослих (ІСАЕ), а також інших суб'єктів, що виступають каталізаторами андрагогічних інновацій. Методологічний апарат статті базується на парадигмах критичного раціоналізму та конструктивістської епістемології, зокрема використанні міждисциплінарного аналізу, що охоплює елементи теорії структурованих систем і концептуального картографування